

УДК 37.011

Мар'яна Сокол, кандидат філологічних наук,
докторант кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ПРОБЛЕМА МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПОНЯТЬ У ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ

У статті здійснено огляд проблеми модернізації системи понять у педагогічній науці. Розкрито зміст сучасного понятійно-категорійного апарату педагогічної науки, подано визначення таких понять як: "творчість", "асертивність", "педеутологія", "мобінг", "булінг". Проаналізовано особливості їх детермінації та експлікації. Викорнено основні фактори модернізації системи педагогічних понять. Описано основні підходи до визначення новітніх понять у педагогічній науці.

Ключові слова: модернізація, розвиток, система понять, асертивність, педеутологія, творчість, мобінг, булінг.

Літ. 14.

Марьяна Сокол, кандидат филологических наук,
докторант кафедры общей педагогики и дошкольного образования
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

ПРОБЛЕМА МОДЕРНИЗАЦИИ СИСТЕМЫ ПОНЯТИЙ В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ НАУКЕ

В статье сделан обзор проблемы модернизации системы понятий в педагогической науке. Раскрыто содержание современного понятийно-категориального аппарата педагогической науки, даны определения таких понятий как: "творчество", "асертивности", "педеутология", "моббинг", "буллинг". Проанализированы особенности их детерминации и экспликации. Выкорнено основные факторы модернизации системы педагогических понятий. Описаны основные подходы к определению новых понятий в педагогической науке.

Ключевые слова: модернизация, развитие, система понятий, асертивность, педеутология, творчество, моббинг, буллинг.

Maryana Sokol, Ph.D. (Philology), Doctoral Student of General Pedagogy and
Preschool Education Department Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

THE PROBLEM OF MODERNIZATION OF SYSTEM OF THE CONCEPTS IN THE PEDAGOGICAL SCIENCE

Historically, the scientific and pedagogical knowledge in the world is developed in the concepts that reflect the subject of pedagogic research (the education, in native pedagogy; the education in English pedagogic practice), and in the concepts that belong to the most cognitive activity, its ways and peculiarities (the teaching methods), to the construction of the conceptual apparatus of the world pedagogical science. Like any special knowledge, the world pedagogical science doesn't only reflect reality, but also intelligently processes the facts of reality and acts as an interconnected set of concepts, and also correlates with the national pedagogical culture, theory, conception and paradigm.

At the beginning of the new millennium, the trends of internationalization of education have been emerged in the world educational process and there were the intensification of international science integration, strengthening the interaction of international, national and regional scientific and educational communities, growth of education, strengthening of the role of international and national organizations, funds and programs in the development of integration processes within a single multicultural informational research and educational space, which testify to its development in the field of planetary intercultural integration on the basis of information and communication technologies. In the conditions of the locally-global nature of the development of the universe, the new conceptual models of education, inseparably linked with the integration processes, are based on the new understanding of information, activity, personality, and thus, the new paradigms of education are emerging and developing.

Due to the intercultural communication, the integration with branches of scientific knowledge is expanding and deepening, and the results of wide interdisciplinary and multilevel research are involved. That is why, the world pedagogical science appears not only as a result of cognitive activity, which is carried out thanks to the efforts of many cultures of different regions and countries of the world, but is constantly searching for a

conceptual categorical apparatus that accurately and unambiguously expresses the scientific and pedagogical knowledge, forming part of the world system of pedagogical concepts.

Keywords: *modernization, a development, a system of concepts, assertiveness, pedoetology, creativity, mobbing, bullying.*

Постановка проблеми. Історично науково-педагогічне знання у світі розвивається в поняттях, що відображають предмет дослідження педагогіки (виховання, освіта у вітчизняній педагогіці; education в англійській педагогічній практиці), і в поняттях, які належать до самої пізнавальної діяльності, її шляхів і засобів (методи навчання), до побудови концептуального апарату світової педагогічної науки. Як і будь-яке спеціальне знання, світова педагогічна наука не лише відображає реальність, а й інтелектуально обробляє факти дійсності, виступаючи як взаємопов'язана сукупність понять, кожне з яких співвідноситься з національною педагогічною культурою, теорією, концепцією, парадигмою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Щоразу мова педагогіки звертається до цієї дійсності, наче накладаючи на неї власну систему понять узагальнених і абстрагованих явищ і процесів педагогічної дійсності, для якої характерні поліаспектність подій, видів діяльності; інтеграція з іншими галузями знань; розвиток професійних контактів у системі наукових, міжкультурних комунікацій у полікультурному континуумі (І.К. Карапетян, Г.І. Железовська, І.А. Цатурова та ін.); сконцентрованість науково-педагогічного знання навколо певних ідей, гіпотез, законів, парадигм, концепцій (Г.І. Рузавін), емпіричних даних, інфраструктур. У зв'язку з цим понятійно-категорійний апарат педагогіки як складова меганауки в полікультурному і багатомовному світі – це вищий рівень узагальнення дійсності, сутнісний взаємозв'язок предметів і явищ педагогічної теорії і практики, універсальний та ефективний засіб створення, накопичення та обміну інформації у педагогічній науці й освіті, який має комунікативну силу і виступає як засіб, інструмент обміну педагогічними думками, ідеями та поглядами, але водночас є безпосереднім учасником відображення дійсності, становлення педагогічних категорій, формування пізнання, світогляду і самосвідомості всіх суб'єктів педагогічної діяльності.

Сучасна історія розвитку системи понять педагогіки як меганауки, що базується на загальнонауковому епістемологічному контексті (Г. Будин), філософських, культурологічних, соціологічних, психологічних дослідженнях і міжнародній педагогічній термінології (І.В. Арнольд), є віддзеркаленням процесу розвитку (мається на

увазі шлях, який проходить понятійно-категорійний апарат, що позначає єдність його змін, спрямованих від менш упорядкованого до більш упорядкованого стану і навпаки) науково-педагогічного знання у світі.

Метою статті є аналіз проблеми модернізації системи педагогічних понять та їх експлікація, детермінація у педагогічній науці.

Виклад основного матеріалу. На початку нового тисячоліття у світовому освітньому процесі намітилися тенденції інтернаціоналізації освіти; активізації міжнародної інтеграції науки; посилення взаємодії міжнародних, національних та регіональних науково-педагогічних спільнот; зростання масштабів освіти; посилення ролі міжнародних і національних організацій, фондів та програм у розвитку інтеграційних процесів у межах єдиного полікультурного інформаційно-дослідницького та освітнього простору, які свідчать про його розвиток у галузі планетарної міжкультурної інтеграції на основі інформаційних і комунікаційних технологій (заява міжнародної асоціації університетів, 2001 р.). В умовах локально-глобального характеру розвитку універсуму розробляються нові, нерозривно пов'язані з інтеграційними процесами концептуальні моделі освіти, засновані на новому розумінні інформації, діяльності, особистості, відтак з'являються і розвиваються нові парадигми освіти:

- інформаційно-педагогічна;
- випереджальна;
- особистісно орієнтована;
- глобальна;
- глобально-регіональна (локальна).

Завдяки міжкультурній комунікації розширюється і поглиблюється інтеграція з галузями наукового знання, залучаються результати широких міждисциплінарних і різнорівневих досліджень: філософських, логіко-методологічних, історичних, фундаментальних теоретичних, експериментальних, емпіричних, прикладних. Тому, світова педагогічна наука постає не лише як результат пізнавальної діяльності, що здійснюється завдяки зусиллям багатьох культур різних регіонів і країн світу, але і знаходиться в постійному пошуку понятійно-категорійного апарату, який точно і однозначно виражає науково-педагогічне знання, утворюючи частину світової системи педагогічних понять.

Розвиток педагогічної думки у усвідомленні проблеми подальшого вдосконалення наукових

досліджень міжнародної педагогічної термінології, виявлення загальних і диференційних ознак педагогічних понятійних систем з метою розвитку міжнаукових і міжнародних комунікацій, професійно-педагогічної культури визначає розробку інтеграційних підходів, для яких характерною була ситуація виникнення нових знань. У них процеси залучення в сферу науково-педагогічного пізнання нових предметних галузей і отримання знань про нові аспекти педагогічної теорії і практики в нових соціокультурних умовах існування пов'язується з процесом еволюції термінології. Розвиток нових знань в галузі педагогіки і освіти постає як зміна систем, підсистем (М.Х. Хаджар) і розвивається в поняттях світової педагогічної науки.

Відтак, далі проаналізуємо кілька сучасних понять педагогічної науки. Праці вітчизняних вчених ХХ ст., присвячені питанням педагогічної творчості, пронизані поняттям “творчість”, що експлікується як обов'язкова передумова педагогічного процесу, обов'язковий професіоналізм у діяльності вчителя. М. Поташник простежує специфіку цього конституента, стверджуючи, що “справжня, щира праця педагога не буває та бути не може нетворчою, тому що неповторними є обставини, діти й особистість самого вчителя. Якщо людина, працюючи з дитячим колективом, не враховує згаданих особливостей, то її праця вже лежить поза межами того, що називається “педагогічна творча діяльність” [4, 7]. На важливій ролі поняття “творчість” у понятійно-категорійному апараті наголошують: П. Шевченко, Б. Красовський, І. Дмитрик та ін. При цьому дають таке визначення: “оптимальна реалізація випереджальних конструкцій, моделей діяльності учнів, що ґрунтується на соціальному замовленні, де чільне місце належить логіці розвитку педагогіки” [8, 34]. Крім того, особливу увагу автори зосереджують на професійно-педагогічних якостях, необхідних для творчої діяльності педагога. Сюди належать: активність, різнобічність, цілепокладання, педагогічна об'єктивність, інтегративність, комплексність, системність, цілеспрямованість, перспективність, аналітичність, педагогічна ерудиція, оптимізм тощо [8, 39]. Як відомо, С.О. Сисоєва у своїх наукових розвідках акцентує увагу на понятті “педагогічна творчість” та її специфічних особливостях. В основі її дослідження простежуємо наступне: “на педагогічну творчість впливають такі фактори, які складно прогнозувати; учитель потребує вміння керувати своїм творчим самопочуттям; творча діяльність самого педагога дещо обмежена часом

і потребує від нього вміння оперативно приймати чітке рішення” [6, 4]. Так, С.У. Гончаренко в “Українському педагогічному словнику” тлумачить “педагогічну творчість” як “оригінальний і високоефективний підхід вчителя до навчально-виховних завдань, збагачення теорії і практики виховання і навчання” [1, 326]. До того ж, автор стверджує, що “досягнення творчого результату забезпечується систематичними цілеспрямованими спостереженнями, застосуванням педагогічного експерименту, критичним використанням передового педагогічного досвіду. Педагогічна творчість стосується різних сторін діяльності вчителя – проведення навчальних занять, роботи над організацією колективу учнів відповідно до їх вікових та індивідуальних особливостей, проектування особистості учня, вироблення стратегії і тактики педагогічної діяльності з метою оптимального виконання завдань всебічного розвитку особистості” [1, 326]. На нашу думку, творчість є необхідною складовою вчителя під час підготовки до уроку й на самому уроці, у процесі спільної діяльності й у спілкуванні з учнями. Варто зазначити, що вчитель, який прагне виховати у дітей власні творчі нахили, повинен мати у своєму педагогічному арсеналі широкий вибір прийомів та методів, які б спонукали школярів до творчих пошуків. Підсумуємо, що поняття “педагогічна творчість” трактується вченими неоднозначно. Відтак, його розглядають по-різному: з точки зору оптимізації навчально-виховного процесу (В. Кан-Калик, Л. Рувинський, М. Поташник), як цілісний процес професійної реалізації і самореалізації педагога (С. Сисоєва), як критерій якісного становлення особистості вчителя (Н. Кичук) тощо.

На нашу думку, до прогресивних тенденцій розв'язання проблеми творчості вчителя на міжнародному рівні належить народження й інтенсивний розвиток педєутології як галузі наукового знання та педагогічної субдисципліни. За кордоном, зокрема в Польщі та Італії розвивається одна з молодих галузей педагогіки – педєутологія (pedeutologia), яка займається дослідженням різного роду проблем вчителя і його професії: моделювання ідеальної особистості вчителя, типологія вчителів, умови його професійного зростання і проблеми перманентної освіти та інші найважливіші питання. Педєутологія (походить від грецьк. paideute's – вчитель і logos – слово, наука, англ. pedeutology, фр. pedeutologie) – наука про вчителя та його професію, що є важливою субдисципліною педагогіки, яка системно

розвивається. Вона має понад столітню історію. Предметом цієї науки є обґрунтування положень щодо вчительської професії, зокрема особливостей вчителя, добору кандидатів до вчительської професії, підготовки, вдосконалення і самовдосконалення вчителів, їх професійного розвитку авторитету, педагогічного таланту, результативності, цінності їх праці, умов життя, змін у професійній структурі, позиції і соціальних функцій вчительської професії, самосвідомості, професійного внутрішнього задоволення, самореалізації педагогічного новаторства, дослідницької праці, методів контролю й оцінювання вчителів, потребу у вчителях та навчальних закладів, що здійснюють підготовку освітян.

Ми погоджуємось із думкою Г. Квятковської, що педуетологія розглядає виховання і вчительську дію з різних сторін: як мистецтво, як діяльність, яка розпізнає, упорядковує і дає дійсності людське значення, як автотворення людської особи, як своєрідний союз осіб, які беруть участь у виховній реляції [11, 12].

Варто зазначити, що у “Новому педагогічному словнику” В. Оконя подано таке визначення: “педуетологія – це окрема галузь педагогіки, що вивчає проблеми вчителів, особистість учителя, відбір кандидатів у професію вчителя, педагогічну освіту та підготовку кадрів, їх професійну діяльність” [12, 154]. Окрім цього тлумачення автор додає ще одне визначення згаданого поняття: “педуетологія – це галузь міждисциплінарної, субдисциплінарної педагогіки, що є результатом інтенсивного розвитку школи, яка вимагає знань від вчителя, освіти та професійної підготовки” [12, 155].

Ч. Банах експлікує “педуетологію” як “частину педагогіки, яка займається питаннями, пов’язаними з вчительською професією” [10, 302]. Констатуємо, що вчений виокремлює наступні напрями педуетологічних досліджень: “особистість учителя, його талант і авторитет, відбір кандидатів на навчання для цієї професії та педагогічної освіти, професійна етика тощо” [10, 303]. Ми погоджуємось із твердженням Й. Штемпрух, що насамперед “педуетологію” варто розглядати як “науку про вчителя, наставника, яка досліджує усі дотичні сфери життя вчителя: освіта, життєдіяльність, самовдосконалення, саморозвиток, його соціальну роль як особистості” [14, 10].

Наступним розглянемо дефініції такого новітнього поняття як “асертивність” (походить від англ. to assert наполягати на своєму) поведінка, що поєднує внутрішню силу і

ввічливість до оточуючих. Це здатність в ситуації зовнішнього тиску коректно відстоювати свої інтереси і свою лінію поведінки, спокійно говорити “ні” тому, що Вас не влаштовує і продовжувати у соціально прийнятній формі ефективно наполягати на своїх правах. Додамо, що “асертивність” (assertiveness) є похідним від англійського дієслова assert (наполягати, стверджувати, заявляти). У науковому обігу “асертивність” експлікують як якість особистості, як здатність людини конструктивно відстоювати свої права, демонструвати позитивне і шанобливе ставлення до інших людей, як здатність захищати власні інтереси, формулювати і відстоювати свою думку, вільно висловлювати свої почуття і емоції, досягати поставленої мети, при цьому не порушувати права інших людей і брати на себе відповідальність за власну поведінку [2; 9; 5]. Ідею асертивності як практичну методологічну теорію міжособистісної взаємодії запропонував і розробив американський вчений А. Солтгером. Автор стверджує, що “асертивність” – це певний спосіб поведінки особистості, що супроводжується

- почуттям поваги до власної індивідуальності та емоційно-ціннісним ставленням до інших людей. На думку дослідника особистість із розвинутим почуттям самоповаги в будь-якій ситуації спроможна діяти асертивно, тобто відкрито, впевнено й рішуче. Загалом, асертивні дії особистості розкриваються у такій поведінці, як:
- знання власних прав та обов’язків;
- адекватне оцінювання себе й оточуючих;
- усвідомлення особистих потреб та інтересів;
- розуміння власних цілей, намірів і шляхів подальших дій, при цьому здатність відкрито без страху й напруги про це заявляти;
- поважне ставлення до прав та інтересів інших людей;
- здатність досягати поставлених цілей, не маніпулюючи іншими;
- уміння переконувати, завойовувати прихильність, звертатися за порадою чи допомогою до людей;
- спроможність укладати компромісні рішення;
- встановлення ділових контактів та партнерських відносин [5].

Водночас, у працях чеських вчених В. Каппоні й Т. Новака побутує думка, що “асертивність” гармонійне поєднання особистісних якостей людини, що відображаються у формі конкретних світоглядних позицій та позитивній спрямованості, проявляються у знаннях про людську сутність, у вміннях і навичках ефективної взаємодії. Звертає увагу на себе таке визначення: “асертивність – це спосіб організації своєї

поведінки, вміння формулювати особистісні потреби й бажання, прагнення до честолюбства у досягненні намічених цілей, шанобливе ставлення до людей, а головне – повага і любов до себе” [9]. Відомо, що В. А. Семиченко під “асертивністю” розуміє “системоутворювальне ядро почуття поваги та власної гідності” [5]. Дослідниця розглядає це поняття як індивідуально-ціннісну якість, що полягає в активних діях особистості, зокрема у вмінні зберігати власну “автономність”, уникаючи тиску та маніпуляції з боку оточуючих [5]. На думку американського психолога М. Дойча, особистість, яка поважає і цінує себе, вирізняється високим рівнем асертивної поведінки. Відповідно автор виокремив “троїстий принцип”, складовими якого є рішучість, чесність, дружелюбність, а відтак усі ці складові є невід’ємними конститuentами асертивної особистості. Вчений стверджує, що рішучість не дозволить опонентів маніпулювати людиною або залякати її, чесність не дозволить бути втягнутому в аморальну ситуацію, навіть коли її провокуватимуть на це, дружелюбність дасть змогу зрозуміти опонентам, що така особистість поважає й цінує не тільки власну думку, а й тому готова до конструктивної взаємодії. Моделюючи дефініцію “асертивності” ми погоджуємось із думкою М.І. Еммонса, що це поняття розглядає якість особистості, її риси, як самоствердження, свідоме прийняття вимог інших людей без власного страху, невпевненості, напруги, іронії і т. ін. Таким особам характерне позитивне ставлення до людей і адекватна самооцінка [9]. Варто зазначити, що принципи асертивності – це емпіричні правила поведінки в суспільстві, спілкування з оточенням. Причому спілкування базується на гуманістичних основах, заперечується маніпуляція, жорстокість і агресія стосовно іншого. Варто зазначити, що “асертивність” є адекватною оцінкою стану й поведінки, це шлях до самореалізації, саморозвитку. У сучасній науковій парадигмі поняття “асертивність” розуміється як: “соціальна особливість особистості, що орієнтована на компроміс і співпрацю як основні стратегічні взаємодії” [3, 13]. Констатуємо, що поняття “асертивність” не існує само по собі, а включає достатньо широкий спектр суміжних понять, з якими має прямий і зворотній зв’язок. У прямому зв’язку перебувають такі поняття як: асертивна поведінка, впевнена поведінка, ефективна комунікація, емоційна та соціальна компетентність, соціальна сміливість. Зворотний зв’язок – агресивна, пасивна поведінка, маніпуляція, невпевненість, соціальний страх, нерішучість та ін. [5].

Моделюючи новітній понятійно-категорійний апарат ми не можемо оминати такі поняття як “мобінг” і “булінг”. Мобінг, іноді Моббінг (від англ. mob – юрба) – систематичне цькування, психологічний терор, форми зниження авторитета, форма психологічного тиску у вигляді цькування співробітника у колективі, зазвичай з метою його звільнення. Булінг – це регулярне та цілеспрямоване нанесення фізичної чи душевної шкоди дитині, а мобінг означає психологічний терор, який здійснює група по відношенню до особистості.

Перші систематичні дослідження прояву систематичної та довготривалої агресії серед учнівської молоді займалися скандинавські вчені у 1970-х роках і вони визначили дане явище поняттям “булінг”. На початку 1980-х років ситуацію повторювальної та систематичної агресії між працівниками на робочих місцях досліджував шведський вчений Х.Лейман, котрий визначив це явище через поняття “мобінг” і охарактеризував його як психологічний терор, що включає систематично повторюване вороже й неетичне поводження одного або декількох людей, спрямоване проти іншої людини, в основному однієї.

Учені з Великобританії, Австралії та Японії почали співпрацювати з дослідницькою групою Норвегії для вивчення явища булінгу у школах, а вчені з Німеччини, Франції, Угорщини, США і Австралії залучилися до співпраці з дослідницькою групою в Швеції, для дослідження мобінгу на робочих місцях. Оскільки майже одночасно досліджувати прояви систематичної та довготривалої агресії стали дві групи науковців, то було прийнято, що поняття “булінг” застосовується щодо шкільних ситуацій, а термін “мобінг” – щодо ситуацій на робочих місцях.

Першим проблемою булінгу почав займатися норвезький учений Д. Ольвеус, який визначив дане явище в шкільному колективі як ситуацію, в якій учень неодноразово, тривалий час стає об’єктом негативних дій та нападів з боку одного учня чи кількох учнів. Явище булінгу носить колективний характер та засноване на соціальних стосунках у групі. На думку Д. Ольвеуса, булінг включає три важливі компоненти: булінг є агресивною поведінкою, що включає в себе небажані, негативні дії; булінг є явищем довготривалим та систематичним; булінг характеризується нерівністю влади або сили [13]. Майже всі дослідники визначають булінг як довготривалу та систематичну агресію, але, окрім цього, дане явище розглядають як “підтип агресії”, який може приймати багато форм, і фізичних і

словесних (Е. Пелігріні, С. Салмівалі); деструктивну взаємодію (Р. Дж. Хезлер), частину соціального життя групи (Е. Роланд), неодноразовий напад – соціальний або вербальний – з боку тих, хто має вищий статус (В. Бесар), тривале, усвідомлене насильство спрямоване проти людини, яка не в змозі захиститися у фактичній ситуації (Д. Лейн) [7].

Висновки. Отже, сучасна педагогіка (як наука і практика), що прагне теоретично обґрунтувати та практично реалізувати підвищення імпаکت-фактора освіти в розвитку особи, об'єктивно поповнює свій понятійно-термінологічний апарат сьогодні актуальними тісно взаємопов'язаними поняттями. Їх правильне розуміння та практичне застосування дасть змогу підвищити ефективність у реалізації її родової місії в безперервному соціально-культурному розвитку людини впродовж життя шляхом навчання, забезпеченні якісних навчальних результатів і конкурентоспроможних понять та кваліфікацій кожній особі в умовах світової глобалізації та європейської інтеграції.

На нашу думку, упорядкування понятійно-категорійного апарату пов'язане зі структуризацією та систематизацією науково-педагогічних знань. У процесі наукового дослідження відбувається тезаурусне моделювання знань, визначення і класифікація базових понять, що скорельовані на розробку моделі наукового знання в предметній площині дослідження системи основних педагогічних понять. Детальна розробка понятійного апарату із застосуванням сучасних іншомовних першоджерел сприятиме підвищенню рівня теоретичного аналізу проблеми детермінації понятійно-категорійного апарату педагогічної науки, а відтак і проведення подальшої експериментальної роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С. У. *Український педагогічний словник* / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Капоні В., Новак Т. *Як робити все по-своєму* / В. Капоні. – М.: Пинта, 1995. – 464 с.
3. Олешков М.Ю., Уваров В.М. *Современный образовательный процесс: основные понятия и термины* / М.Ю. Олешков. – М.: Компания Спутник, 2006. – 208 с.
4. Поташник М. М. *Педагогическое творчество: проблемы развития и опыт: Пособие для учителя* / М.М. Поташник. – К.: Рад. шк., 1988. – 187 с.
5. Семиченко В. А. *Психологія особистості* / В.А. Семиченко. – К.: Видавель Ешке О. М., 2001. – 427 с.
6. Сисоєва С. О. *Діяльність керівника загальноосвітньої школи в розвитку педагогічної творчості вчителів* / С.О. Сисоєва. – К.: ППСК, 1991. – С. 4.
7. Стельмах С. *Буллінг у школі та його наслідки* /

С. Стельмах // *Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць*. – Вип LVI. – Слов'янськ: СДПУ, 2011. – С. 431 – 440.

8. Шевченко П. И., Красовский Б. Д., Дмитрик И. С. *Подготовка студентов к профессионально педагогическому творчеству* / П. И. Шевченко. – К.: Наукова думка, 1992. – С. 24 – 53.

9. Alberti R. E., Emmons M. E. *Your perfect Right: A Guide to Assertive Living (6th ed.)* / R. E. Alberti. – San Luis Obispo, CA: Impact Publishers, 1990. – 275 p.

10. Banach Cz. *Pedeutologia* / Cz. Banach // *Encyklopedia pedagogiczna XXI e.* – Warszawa: Wydawnictwo Akademickie “Żak”, 2005. – S. 301-306.

11. *Ewolucja tożsamości pedagogiki, praca zbiorowa* / Pod red. H. Kwiatkowskiej/ Warszawa: Wyd. IHNOfT, 2010. – 286 s.

12. Okon W. *Słownik pedagogiczny* / W. Okon. Warszawa: DOM, 1975. – 531 s.

13. Olweus D. *Bullying at school: tackling the problem* / D. Olweus // *Research Centre for Health Promotion, University of Bergen.* – Oxf.: Postlethwaite, 2001. 360 p.

14. Szempruch J. *Pedeutologia. Studium teoretyczno-pragmatyczne* / J. Szempruch. Katowice, PZWSz, 2014. – 386 s.

REFERENCES

1. Goncharenko, S. U. (1997). *Ukrayinskiy pedagogichnyi slovnyk* [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv: Lybid, 376 p. [in Ukrainian].
2. Kaponi, V. & Novak, T. (1995). *Yak robyty vse posvoyemu* [How to do everything in your own way]. Moscow: Pinta, 464 p. [in Ukrainian].
3. Oleshkov, M. Yu. & Uvarov, V. M. (2006). *Sovremennyy obrazovatelnyy protsess: osnovnye ponyatiya i terminy* [Modern Educational Process: Basic Concepts and Terms]. Moscow: Kompaniya Sputnik, 208 p. [in Russian].
4. Potashnik, M. M. (1988). *Pedagogicheskoe tvorchestvo: problemy razvitiya i opyt: Posobie dlya uchitelya* [Pedagogical creativity: problems of development and experience: A manual for a teacher]. Kyiv: Rad. shk., 187 p. [in Russian].
5. Semychenko, V. A. (2001). *Psykhologiya osobystosti* [Psychology of personality]. Kyiv: Publisher Yeshke O. M., 427 p. [in Ukrainian].
6. Sysoeva, S. O. (1991). *Diyalnist kerivnika zagalnoosvitnoyi shkoly v rozvytku pedagogichnoyi tvorchosti vchyteliv* [The activity of the head of a secondary school in the development of teacher teaching]. Kyiv: PRSK, p.4. [in Ukrainian].
7. Stelmakh, S. (2011). *Buling u shkoli ta yogo naslidki* [Bullying at school and its consequences]. A collection of scientific works Humanization of the educational process. Slovyansk: SDPU, vol. LVI., pp. 431–440. [in Ukrainian].
8. Shevchenko, P. I., Krasovskiy, B. D. & Dmitrik, I. S. (1992). *Podgotovka studentov k professionalno pedagogicheskomu tvorchestvu* [Preparation of students for professional and pedagogical creativity]. Kyiv: Naukova dumka, pp. 24 – 53. [in Russian].

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

9. Alberti, R. E. & Emmons, M. E. (1990). *Your perfect Right: A Guide to Assertive Living* (6th ed.). San Luis Obispo, CA: Impact Publishers, 275 p. [in English].

10. Banach, Cz. (2005). *Pedeutologia* [Pedeutology]. Pedagogical encyclopedia of the XXI century. Warsaw: Akademic Publisher "Żak", p. 301-306. [in Polish].

11. Kwiatkowska, H. (2010). *Ewolucja tożsamości pedagogiki, praca zbiorowa* [Evolution of the identity of pedagogy, collective work]. Warsaw: Publisher IHNOiT, 286 p. [in Polish].

12. Okon, W. (1975). *Slownik pedagogiczny* [Pedagogical dictionary]. Warszawa: DOM, 531 p. [in Polish].

13. Olweus, D. (2001). *Bullying at school: tackling the problem*. Research Centre for Health Promotion, University of Bergen. Oxf.: Postlethwaite, 360 p. [in English].

14. Szempruch, J. (2014). *Pedeutologia. Studium teoretyczno-pragmatyczne* [Pedeutology. Theoretic and pragmatic study]. Katowice, PZWSz, 386 p. [in Polish].

Стаття надійшла до редакції 24.07.2017

УДК 37.011.3 – 051:373.3

*Соломія Ілляш, кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті проаналізовано особливості формування готовності вчителя початкової школи до інноваційної діяльності, з'ясовано її сутність. Висвітлено критерії готовності сучасного педагога до інноваційної освітньої діяльності, а також основні проблеми на цьому шляху. Виявлено, що формування готовності педагога до інноваційної діяльності є складним, організованим процесом, що включає нерозривну єдність чотирьох головних структурних компонентів (мотиваційного, креативного, технологічного та рефлексивного).

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, формування професійної готовності, готовність до інноваційної діяльності, інноваційні освітні технології, початкова школа.

Літ. 9.

*Соломія Ілляш, кандидат психологических наук,
доцент кафедры педагогики и методики начального образования
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко*

ФОРМИРОВАНИЕ ГОТОВНОСТИ СОВРЕМЕННОГО УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ К ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье проанализированы особенности формирования готовности учителя начальной школы к инновационной деятельности, выяснено ее сущность. Освещены критерии готовности современного педагога к инновационной образовательной деятельности, а также основные проблемы на этом пути. Выявлено, что формирование готовности педагога к инновационной деятельности является сложным, организованным процессом, включающим неразрывное единство четырех главных структурных компонентов (мотивационного, креативного, технологического и рефлексивного).

Ключевые слова: инновация, инновационная деятельность, формирование профессиональной готовности, готовность к инновационной деятельности, инновационные образовательные технологии, начальная школа.

*Solomiya Ilyash, Ph.D. (Psychology), Associate Professor of the
Pedagogy and Methodology of Primary Education Department
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*

THE FORMATION OF READINESS OF MODERN TEACHER OF PRIMARY SCHOOL FOR THE INNOVATIVE ACTIVITY

The article analyzes the peculiarities of the formation of readiness of primary school teacher for the innovative activity are. The essence of innovative activity in the pedagogical science is ascertained. The scientists interpret it as the purposeful pedagogical activity based on the comprehension of pedagogical experience, by comparison and studying, by changes and development of the educational process. An achievement of better results, getting new knowledge, introduction of a qualitatively different pedagogical practice make up the goal of the educational process. Concerning the pedagogical process the innovation means the introduction of something new into the purpose, content, methods and forms of education, organization of joint activity of the